

Werk

Titel: Flurin Valentin

Ort: Erlangen

Jahr: 1907

PURL: https://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?345572629_0024|log14

Kontakt/Contact

Digizeitschriften e.V.
SUB Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen

✉ info@digizeitschriften.de

FLURIN VALENTIN.

Poesias compostas per l'ütil dellas Scolas. Cuoir, 1863. Stampà da
Senti & Hummel.

[p.20] **La paschiun e môrt da Cristo.**

Riflêta pechadur, —

Per paia d' Inifiern painas

[p.21] Dêt Cristo Salvadur

Il Sang da sas avainas.

5 Per tai debel môrtal,
Per t' condüer nel bun pôrt,
Nel regn tschélestial;
Hal sufêrt la düra môrt

Adam veva pecchà,
10 All'uman trêtal la môrt,
Jesu tras pür' buntà
Per t' spendrar dêt il seis côrp.

In Ghetsemane jêt
Il Segner buntadaivel;
15 O Bap d' elern affêt,
Quant ést tü buntadaivel!

Seis mans vêrs tschèl standü,
Seis sguard clêr, ma dolaint.
Il chaltsch retiral tü,
20 Schêtal, Bap omniposaint,

Sch'êsser cha que pò,
Ma tia vögli d' vainta.
Scha or' eu 'l baiver stò,
Las painas nom stramainta.

25 Judas il traditur
 A Jesus s' preschaintêt
 Schônd: eu t' salüd Segnur!
 (L' infam) el lura il bütschêt.

Jesus il respondêt:

30 Tradisast il teis Deis
 (L' ingrat malign óm schlêt)
 Cun ün bütsch, als maligns teis,

[p.22] Quà ils Jüdêus pervêrs
 Cun suas e chadainas
 35 As avanzêtan blers.
 E Petrus — o qual painas!

Seis Deis vêr' al liar;
 Subit la spad' or' tretal
 Cristo pel liberar.

40 Ad ün lanzier tagletal
 L' uregla, al sfatschà.
 Jesus prônt il guarital
 L' uregla, al sudà.
 A Petrus lur' dutsch schetal:

45 Mêt' aint la spad' o char,
 Sch' eu liberar im vulès,
 L' uman stovès tremblar,
 La fôrza non im manchès.

Subit quel pövel tót
 50 A Cristo chadainetan,
 E dal ôt sazerdót
 Da Hannas, il mainetan.

Da Pilato allur' els
 La duman l' hanna mainà,
 55 E a quà l' hanna quels
 Per rebel il acchüsà;

Ma Ponzio non chatêt,
 Finii il examinar,
 Cuolpa ingüna, e schêt:
 60 D' Erodas il stais mainar,

- [p.23] Oz és Erodas quà,
 Ésal, sco schais reo,
 Erodas chastierà.
 Cristo és ün galileo,
- 65 Il rai l'examinèt
 E'l metet in libertà,
 Essend' el non chatèt
 Mutiv dad il tgnair lià.
- D'alv Cristus vesti fò,
 70 Per segn dad innocenzia,
 E ritramis injò,
 Cha Ponzio sentenza.
- Pilatus vuleva
 A Jesus il liberar,
 75 El schèt: a qual deva
 D'els dus, la libertà dar?
- Il pövel szelerat
 Cunvgnü culs sazerdòts
 V'lèt l'óm del grônd misfat,
 80 Esclamônd sco rabels tòts:
- Libera Barnabbà!
 Crucificha Cristi!
 Ponzio seis mans lavà
 Il surdèt al suplizi.
- 85 Oh orrur! oh infams!
 Orb pövel surmanà.
 Guai al giüdisch, cha tans
 Degns dad êsser chastià
- Ils mêt't' in libertà
 90 E l'inocensia, per quels
 Spregiürs d'umanità,
 Ils lascha sufrir per els.
- [p.24] Quets Jüdeus del Tartar
 A Cristus l'hana mainà
 95 Per il cruzifichar
 Ora sü in Golghothà.

Ůn môrder sün la crusch
 S'pentit del seis misfat
 E schêt: Cristo spendradur
 100 Lascham del tschél avoir part.

Jesus il cunfortêt
 Culs plêds dutschs e muraivels;
 Tü sarast ôtz, el schêt,
 Prol Bap tot buntadaivel.

105 Il môrder fô salvà
 Dal Segner charitaivel.
 O Bap da pür'buntà
 Quant ést ôt amuraivel!

Quel chi ha chaminà
 110 Sün la strada dell'erur,
 Sün quella del puchà,
 Chi perquor'il malfatur.

Sch'el sco Deis ha ordinà,
 As vólva ed as painta,
 115 Schi gnaral or'sdrappà
 Dall' infernala dainta.

Per il p'chader güdar,
 Pel debel uman pervêrs,
 Per del infern salvar
 120 Hal la crusch sufêrt per blêrs.

[p.31] **Oraziun per tots temps.**

La târr' e tot il univêrs
 Deis és raimplii da ta buntà,
 Tia curum'és pietà,
 Vêrs ils debels umans pervêrs.
 5 Deis nôs refüg, nôs protettur
 Il meis urar ódal Segnur,
 Bap da misericordia.

Per surbundanza, êu non t'rov'
 Blêr' richêzzas temporalas,

10 Bap da grazia bé dam tallas,
 Las bsögnusas, ch'avair stov.
 Sul at rov per san giüdizi,
 Cha nun crod'in malefizi,
 Cha t'cognóscha tai e mai.

15 Eu non t'rov onur e gloria,
 Ch'aman tant l'umanità,
 T'rov per ün viver inmaclà;
 Stam tü pro, dam tall'vittoria.
 Mi'ótt'onur sia meis dovair,
 20 Ma gloria avant tai cumparair
 Cun cor devot muraivel.

[p.32] Bap divin, neir t'vögl'rovar
 Per lunga temporalità.
 Curascha nel bsögn, ümiltà
 25 Nel bain star vöglast am dar.
 In teis sönchs mans ma vita stà,
 E cur'am fast clômar da quà,
 Retschaivam in ta gloria.

[p.33] La Vipra e la Sanguëtta.
 Ün tösgainta vipra schêt
 Ün di ad üna tschtüschasang:
 Nó eschen ambas dus insêts,
 Suvent môrdainsa al uman;
 5 Ma êu osserv, cha l'óm as fida
 Da tia bócca e del teis môrs,
 Ed alincunter el as disfida,
 E trembla da mai, sco dalla môrt.

[p.34] L'effèt dels môrs ès diferent;
 10 Sch'el tguarda stört e mütscha da tai
 E da mai s'fidal, ed im ha jent;
 El ha ün bun mutiv perquai.

Sabbiast, sch'êu môrd ün ammalà,
 Schi il risana da bun ami!
 15 Ma tü — sch'lés san sco la sandà,
 Tais mors és môrt, — el és finì.

Osserv' il paragon lettur:
 Ün invilgius óm fôs malign
 Po grônd dôn far cun sa zensur,
 20 E bain po far l' óm scôrt benign.

La Rana e la Jallina.

[p. 34] Spêr' üna rôssa üna iallina
 Jeva plan plan côccadövänd,
 La rana maliziusa fina
 Schèt: ché vast quà côccôrônd?

5 Eu non craieva cha tü fossast
 Ün' usché tant sischurainta,
 Che hast danövs, ch'at demossast
 D' aria fich pavunegainta?

„Danövs ingüinas, êu hai ovà.“
 10 Hast fat bé ün öv? ün sulêt?
 Signura schi! non t' displascherà?
 Tü t' meraviglast del pacêt?

Eu nom stupisch del teis itivlar
 Dal sghurghular la nôt e 'l di,
 15 Imparzial vögl' iüdichar:
 Il teis quaccar és d' ün sturdì.

[p. 35] Sch' eu publicesch e fitsch savair
 Meis pac aggl, — quel és nützgiaivel,
 Ma teis sbragir, — tü post taschair,
 20 Quel és dal tot inserviziaivel.

L'Oco e la Sêrp.

Ün di ün Oco as gloriêt:
 „Quala bêscha ha dal tshél tans bains
 Sco êu retschvü? êu sun sulêt
 Cha percuoresch trais elemaints.

5 Eu demur nell' aua, nell' aria
 E sün la târra. Cura sun stangel
 Da chaminar, schi am slargia
 Las alas, — eu non cognosch mangel.

Eu svol; e schi' m fa plaschair
 10 D' ir nell' aua, schi saia nodar."
 Üna sêrp non podêt taschair
 Udind l' Oco tant as gloriar,

Ella il schêt: „Brav! non far
 Il superbius, giacha non sast,
 15 Né sco la quaglia chaminar,
 Né sco l' aglia svolar, neir non hast.

Né la grazia, né la sveltêzza
 Del delfin nel art da nodar."
 Lettur, non la blêrezza,
 20 Ma la perfeziun sto ün prétschar.

[p.43] Il Cundüttur e l' Uors.

Ün iuven, scha craiais,
 Per viaggjar pajais
 Dals patêrns munts ió gnit,
 Vögliu d' as far profit.
 5 Per cumpôgn el piglêt:
 L' uors e rômus palet.

E cun allegra fatscha
 La flötta e la flascha,
 Ün saichêt sün la rain,
 10 E panêts quasi plain,
 E nel cor bler curascha,
 Eran si' equipascha.

[p.44] Furtün' il fó amia
 Alla pitschna fadia.

15 El fev' all' uors girar,
 Ballar e tombolar.
 La vöda buors' êu s' dj,
 In pacs dits fó rimplj.

El strada fônd ün dî
 20 Vêrs uras da mézdi
 D' iraint fól surmanà
 Nel prà ôt inerbà,
 Per quiêt digerir
 E lôm, fraisch là dormir.

25 La chadaina al bratsch
 S' fashétal e fêt latsch,
 Cha 'l uors non fêtscha guêrra.
 La flötta, lur' per têrra
 Metêtta, e 'l bastun,
 30 E sco ün chastörun.

Sün l'êrba as stendêt
 E fêrm aint s' drumauzêt.
 L' uors vögliä plü dad ir
 Veval, ché da dormir;
 35 E plan plan as retrêt,
 Ma 'l patrun non s' daisdêt.
 (sdruvaglêt)

Non chatônt resistenza
 L' uors fêt sa reverenza,
 Ed al plü grônd galôp
 40 Cuoreval vêrs il gôd
 Sdraschinônd il patrun
 A môrt. O ché birbun!

[p.45] T'chüra dals ôms pervêrs,
 Cha tals as chata blers,
 45 Cha per propia profit
 Rovinan ün subit.
 Ora ed in ta chà
 Surveglianza, có tot vâ.

[p.52] **Chant per cura vain elet iaraschun.**

Tü Deis est l'ôttissem sovran, il possent,
 Rai est dals rais in gloria, fôrz' e clement,
 E rich da merzedi. Ils môrts ed ils vivs
 Al teis tribunal gnir ston nel Paradis.

5 Nôs Jüdischs quî sun da tai ordinà,
 In favur tia ün iüst cor ad els dà,
 Il bain ch'els protegian e'l mal far punir,
 Cha pôssa assaimper iüstizia flurir.

L'exaimpel il cor del rai Ezechia,
 10 Ch'els a tai rovan sco il rai Josia,
 E sco ün David sabbi, iüst e prudaint
 Saimper iüdichan sco disch teis tschantamaint.

Fals tü zelants, o possaint Redentur!
 Nels cors virtùds plantals, tü est il autur;
 15 Ch'els possan assaimper iüstiz' a tot far,
 Als iüsts proteger, e 'ls infams chastiar.

[p.53] La libertà nôssa mantegna a Deis!
 Inspiert' a tots pövels per ils cumônnds teis,
 L'intera Svizrera protegela tü,
 20 E sônch' uniun da assaimper da plü.

Chant alla Patria.

Guard' alla drêtt', alla snestr' e nel inter rondò
 Paiais per cumgualar chatar del sgiür non s'pó.
 [p.54] O nà! o nà! a tai chara patrià
 Da paragun non daia invardà.

5 Ne la Frantscha, ne la Spôgna, ne il Portogal,
 Ne l'Austria, ne la Germagnia at sun egual;
 Sull' e sullêta est tü, o Svizzerà!
 'Tai sumgliônta non s'chatta, o Patrià!

Ingió es ün paiais, cha sco tü es liberà?
 10 Qual as po gloriar da sia libertà?
 O eguaglianza, o libra Patrià,
 Seconda non as chatta, nà, o nà!

Qual palais ha gnü ün Tell, Funtana e Chaldar?
 E chientinera ôters bravs dals cungualar?
 15 Qual pövel il giuf della tjrania
 S'ha scalözà, rot e büttavia?

Tü est sulêta eroica, bella Patrià.
 O libertà, proprietà da Svizzerà!
 T' consola naziun da Diou elêta
 20 Da ta Patrià dad el protêta.

[p. 80] Per chantar iònd allas Vacanzas.

Viva quest bel dì!
 Allegers as stà,
 La scol' ha finì,
 Allas ferias s' và.

[p. 81] 5 Sü Engiadinais!
 Il temp és rivà
 Dad ir al paiais;
 Plaschairs spêttan là.

Sü iains dals paraints,
 10 Els braman nôs buns,
 Turnisters sün rains,
 Allgrez' és sur munts.

Cumpôgns consculers,
 Patriôts amis,
 15 Divertimaints blers,
 Là vainsa l' Elis.

Al fraisch la duman
 Ün po bain stüdgjar,
 Lura iains plan plan,
 20 Iains a passeggjar.

Il davo mezdì
 S' va a cunversar,
 E finì il dì
 A leger ballar.

25 O dutsch il plaschair
 Giodair libertà!
 Sü! iains a giôdair
 Las ferias a chà (Chasa).

[p. 92]

Il Taglialegna.

Ün fìch rômus ruver taiglev' ün villan,
 Cun staint' e süuors gudagneval sais pan;
 Suspürs cumpagnevan ils taigls della sciür,
 Il viver dels povers asch esal e dür.

5 Il villanêt scheva: perche non sun rich?
 Tü crudel destin tüm turmaintast fich, fich.
 Ün iuven, oh bël! cun sguard d' angelêt
 Amablamaing prol villan s' approsmêt;

Chavês sco l' ôr veval, vestî alv brillaint,
 10 Cun vusch sonora schêt el il seguaint:
 Diou t' gûda! turmainta taglialegnêt
 T'a vögl' addemplirla m' es fich grônd dalèt.

Dim che tü plü bramast, t' vögl' felicitâr
 Tü post giavüschâr, tot vögl' t' accordar.
 15 Il pover villan da prinzip' as stramit,
 Spèrt s' fêttal curasch' e pro l' angel el it,
 Sa veglia chapütscha ió d' chê la piglêt,
 Ed ils seguaints plêds al iuvnêt el il schêt:

Amabel bel iuven, tü angel ió d' tschél!
 20 Teis plêds amuraivels dutschs sun plü cò mël
 Scha vairamaing am vost felicitâr,
 Schi fa que ch'êu tóç, ch'in ôr vegn' as müdar.
 Il iuven tschelest a quest rö s' riaintêt;
 Cun bichêtin d' ôr al villan il tóccchêt.

[p 93] 25 Jent vêssa, cha vêssast megler giavüschà,
 Addempli gnarà, que ch' ast pronunzià.
 Tals plêds usche schônd, il iuvnêt subit
 Vêrs tschel as ôzêt, e dal mónnd el s' partit.
 L' Arabia non ha dels profüms usche fins,
 30 Sco quels chi laschêt il iuvnêt dels divins.

Diou grazia! esclamêt il pover villan:
 Va sciür! plü non t' bsögna per gudagnar pan. —
 Subit dêttal prova per a s' atschertar;
 Ün rôm da quel ruver iétal al tóccar.
 35 Toccà ch' el l' havêt, schi il rôm as storschêt,
 Il grev pais dell' ôr il trêtió e 'l rumpêt.

Las glandas, (frütta) las fôgla, mansinas e rôm
 Tót era pür ôr rifletai che mammôn (ricchezza)
 Allgrezias, o Segner! sun rich, vegn a chà,

40 Lavura chi vol, eu dabsögn plü non hà;
 Bun rôst d' ur' invia e fins biscottins —
 Plü aua non baiv, baiv vins ils plü fins.

Bé üna sull' vot' amó mangia pan nair,
 E baiv da quest' aua per stützer la said.
 45 Sül tschisp spêr' il ruver a setzer s' matettal,
 La criëtta d' têrra cull' aua piglettal.
 Quant crev' e glüschainta, oh magnific bella!
 Ma l' aua in ôr müdad' esla ella.

Oh guai! gnanc' ün gót della cria culeva.
 50 Il pan il pigletal e 'l mangiar el vuleva,
 Ma eir quel in ôr as veva müdà;
 Cun l' ôr, fôm e said eral tot scufortà.
 Angoscha! miseria! che n' haia da far?
 L' ôr nom baivrinta e nom po sadolar.

55 Oh Segner! êu nar, che n' hai giavüschà!
 L' ingordia per ôr ecc' il resultà!
 [p. 94] Oh, schain vèz' ôr avés au' e pan,
 Che disgrazia, sun il plü miser uman.
 Que ch' eu stimeva sco l' unic cufôrt
 60 As vairifichescha, ch' es ma crudell' môrt.

D' angosch' e lamaints il villan as sdaischdèt,
 Ün sömi que era. — Allgrèzia! dalèt!
 Invece del ôr n' hai meis pan giornalier;
 Diou grazia! sparì és l' orrent piser.
 65 Cun cor lev, cuntaint vegn' a lavurar,
 Invece stair star l' ôr al perchürar.

Qual sömi bainissem instrui m' hà,
 Cha Deis non accorda ün nar giavüschà.
 Fich blêrs giavüschêssau tant' ôr co sablun,
 70 E mai cuntains fôssan; che uman birbun!
 Blers giavüschêsan per lur fôs iüdizi
 Que ch' ôrm' e corp main' al precepizi.

[p. 94] **La Juvnêta e la Môrt.**

Vé cun mai, o Juvnetta!
Eu sun l' angel io dal tshél;
Vè cun mai: il tshét at spétta
Tü est nada per il tshel.

5 Tü nel numer est da quellas
Ch' aman Deis. Vé cun mai,
Spért iains pro las iuvantschellas,
Il bun Diou at vol pro sai.

Alas alvas immacchadas
10 Da Cherubin at vestirast,
E cun rösas in tshel nadas
Teis chavels ils cranzerast.

[p. 95] Lasü vast a passeggar
In fraisch' ómbra, süen las fluors,
15 Angels bels e dutsch chantar
Esa là, e mai doluors.

Las fluors bellas udurusas
Grônd plaschair t' faran a tai;
Nel tshel sun dutschas demuras,
20 Sülà splend' ôter sulai.

Là l' eterna prümavaira
Ri' amabel all' uman,
Là il di non ha mai saira,
Sainza têrm és la duman.

25 Vé partins spért dalla térra,
Ella spina il cor teis,
Jains ingió non és mai guêrra,
Vé nel bratsch del benign Deis.

Ah! t' seguir ient at vuléssa,
30 Angel, messenger fidel,
Ma l' angoscha, cha 'ls meis dèssa
Partind d' els . . . fôssa crudel.

Sün quel bratsch, chi m' ha nudrida
 Tanta crusch — ah per amur
 35 Non metter, oh! ella crida,
 Ella mora da dolur.

Non morirà, tū non la laschast,
 Vêrs il tschel piglônd il svol;
 A nova vita tū rinaschast,
 40 Vé cun mai Diou usche vol.

Nels dutschs sômis all' aurora
 Gnarastiô la visitar;
 [p.96] Cun che cor ta mamm' allura
 T' vezz'? — ün angel immortal.

45 'Tai pro ella t' ôdl' a gnir
 Tia buna chara mamma.
 Il ferì cor per il guarir
 Est tül balsam, ést la manna.

Il lung svol sainza tremblar
 50 Cun tai vegn, angel divin
 Guidam pro Deis pel gloriar
 Eternamaing, prol trun divin.

Schi iuvnêta! spêrt m' abbratscha,
 Sch'eu fêrmt' strentsch, non suspürar
 55 T' fid' a mai, fêrm m' abbratscha,
 Lung e'l travêrs, cha vains da far.

Schi 't dîsturbes quel infinì
 Mar d' aria viv' saraina,
 Schi vól' il ögl intemidì
 60 Vêrs tschel, bôd sü rivaina.

Ecco ils dus viaggiadurs
 Branclets sü svolan pro 'ls beats,
 Il mond laschan e las dolurs
 Nel paradis van pro 'ls amats.

65 La buna mamma, cha sôt vusch
 Ureva per sia diletta,
 Udit allur' ün suspür dutsch
 E prontainaing prol lét spert jettla.

O dutsch, fichdutsch es seis durmir
 70 Dal paradis parl' as sömgjar,
 L'angelice' böcca par' am dir,
 Cha cun Deis si 'l' a cunversar.

[p. 97] Sün l' alva fatscha vögl' ün bütsch,
 Meis cor batta per l' abbütschar.
 75 Sch'eu la sdruvuol — ah! ün lev
 bütsch,
 Ün secónd — anch' ün la stova dar.

Ma a quels bütschs indrumanzà
 Restét il còrp nöbel e bel;
 L'ôrma in bratsch cun il beà
 80 Vêrs tschel svolèva sü cun el.

[p. 125] Alv e Còtschen.

Osservai la fascha bella
 Ch' im orna la snestra ella.
 Inocenz' alv, cotschen amur,
 Oh ils pretschats dus bels culurs!
 5 Amà ils hai e 'ls amerà
 Sainz' interlasch assaimpermà.

Il plü magnific chi po dar,
 Ed il plü bel ch' ün po pensar
 Cun alv e cotschen sun dipints,
 10 Vo m' inclegiais chars Engiadins.
 Amà ils hai etc.

Scha passeggiond s' va pels giardins
 S' vez' a flurir dus bels fluorins:
 La rōsa cul fin bun udur,
 15 La lilia alv' simbol d' amur.
 Amà ils hai etc:

Cura vegn da ma soorètta
 Mi' allgrezia es perfètta,
 Sco lilia alv es sia pel,
 20 Sco rōsa es seis culur bel.

Sch' la patrià im bsögnerà,
 Prônt sa bandér' eu seguirà,
 Quella côtschn' esla scol purpur
 Cun in mêz l' alva crusch d' onur.
 25 Amà ils hai e 'ls amerà.
 Sainz' interlasch assaimpermà.

[p.129]

Sonet.

Sent, bel Cumün! tü m' hast dat la chüna,
 Tü nom darast (sco para) la fôssa,
 Essendo il destin da tai addüna
 Im separa, ma appartegn a ta scôssa.

[p.130] 5

Né munts, ne vals ans pon separar
 Per tant addalönsch, cha'm recchatta da tai
 Meis spiert dacuntin a sai t'po attrar,
 La distanza non t'separa da mai.

Retschaiva quest per ün tribut d'el;
 10 Eu t' dedichêsch, o bel Sent! sco vaschin
 Cordial, quest prodüt in ladin.

Sco sun, at resta a saimper fidel.
 Quailch' ün da cor perquè grat im sarà,
 E't dutsch früt del poster im premierà.